

Byla C-58/22

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą santrauka pagal Teisingumo Teismo procedūros reglamento 98 straipsnio 1 dalį

Gavimo data:

2022 m. sausio 28 d.

Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas:

Curtea de Apel Craiova (Rumunija)

Sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą priėmimo data:

2022 m. sausio 13 d.

Apeliantė ir kaltinamoji:

NR

Kita proceso šalis:

Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova

Pagrindinės bylos dalykas

NR (toliau – kaltinamoji) ir *Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt* (Prokuratūra prie Olto apygardos teismo, Rumunija) pateikti apeliaciniai skundai dėl 2018 m. lapkričio 19 d. *Tribunalul Olt* (Olto apygardos teismas, Rumunija) nuosprendžio, kuriuo kaltinamoji nuteista 1 metų ir 4 mėnesių laisvės atėmimo bausme už pasyviosios korupcijos nusikalstamą veiką.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą dalykas ir teisinis pagrindas

Remiantis SESV 267 straipsniu, prašoma toliau išaiškinti *ne bis in idem* principą ir Komisijos sprendimą 2006/928.

Prejudicinis klausimas

Ar Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnyje įtvirtintas *ne bis in idem* principas, siejamas su Rumunijos įsipareigojimais laikytis Sprendime dėl bendradarbiavimo ir tikrinimo mechanizmo (BTM) (Europos Komisijos

sprendimas 2006/928) nustatytų orientacinių tikslų, turi būti aiškinamas taip, kad sprendimu nutraukti bylą, kurį prokuratūra priima surinkus esminius įrodymus atitinkamoje byloje, užkertamas kelias vėl patraukti baudžiamojon atsakomybėn tą patį asmenį už tą pačią veiką, nors ir remiantis kitu teisiniu kvalifikavimu, nes tas sprendimas yra galutinis, išskyrus atvejus, kai nustatoma, kad aplinkybė, kuria grindžiamas sprendimas nutraukti bylą, neegzistuoja, arba kai paaiškėja nauji faktai ar aplinkybės, rodantys, jog aplinkybė, kuria buvo pagrįstas sprendimas nutraukti bylą, nebeegzistuoja?

Europos Sąjungos teisės nuostatos ir Teisingumo Teismo jurisprudencija, kuriomis remiamasi

Europos Sąjungos sutarties 2 straipsnis;

Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 50 straipsnis;

2006 m. gruodžio 13 d. Komisijos sprendimas 2006/928/EB, nustatantis bendradarbiavimo su Rumunija ir jos pažangos siekiant orientacinių tikslų teismų reformos ir kovos su korupcija srityse patikrinimo mechanizmą;

Konvencijos dėl Šengeno susitarimo, 1985 m. birželio 14 d. sudaryto tarp Beniliukso ekonominės sąjungos valstybių, Vokietijos Federacinės Respublikos ir Prancūzijos Respublikos Vyriausybių dėl laipsniško jų bendrų sienų kontrolės panaikinimo įgyvendinimo, 54 straipsnis;

2014 m. birželio 5 d. Sprendimas *M* (C-398/12, EU:C:2014:1057); 2021 m. gegužės 18 d. Sprendimas *Asociația „Forumul Judecătorilor din România“* (C-83/19, C-127/19, C-195/19, C-291/19, C-355/19 ir C-397/19, EU:C:2021:393); 2008 m. gruodžio 22 d. Sprendimas *Turanský* (C-491/07, EU:C:2008:768); 2006 m. rugsėjo 28 d. Sprendimas *van Straaten* (C-150/05, EU:C:2006:614); 2008 m. gruodžio 11 d. Sprendimas *Bourquain* (C-297/07, EU:C:2008:708); 2005 m. kovo 10 d. Sprendimas *Miraglia* (C-469/03, EU:C:2005:156); 2016 m. birželio 29 d. Sprendimas *Kossowski* (C-486/14, EU:C:2016:483).

Tarptautinės teisės nuostatos ir teismų praktika

Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos (toliau – EŽTK) 6 straipsnis;

EŽTK protokolo Nr. 7 4 straipsnis;

Europos Žmogaus Teisių Teismo (toliau – EŽTT) sprendimai: 2018 m. liepos 8 d. Sprendimas *Mihalache prieš Rumuniją*, 2001 m. gegužės 29 d. Sprendimas *Franz Fischer prieš Austriją* ir 2009 m. vasario 10 d. Sprendimas *Sergey Zolotukhin prieš Rusiją*.

Nurodytos nacionalinės teisės nuostatos

Legea Nr. 135 din 1 iulie 2010 privind Codul de procedură penală (2010 m. liepos 1 d. Įstatymas Nr. 135 dėl baudžiamojo proceso kodekso, toliau – Baudžiamojo proceso kodeksas)

6 straipsnis – *Ne bis in idem*

„Niekas negali būti persekiojamas ar teisiamas už nusikalstamą veiką, jei dėl tos pačios veikos, nors ir pagal kitą teisinį kvalifikavimą, jau yra priimtas įsiteisėjęs teismo nuosprendis“.

335 straipsnis – Procesas atnaujinus tyrimą

„1. Jei vėliau nustatoma, kad aplinkybė, kuria buvo grindžiamas sprendimas nutraukti bylą, neegzistuoja, aukštesnės hierarchinės pakopos prokuroras panaikina prokuroro nutarimą ir nurodo atnaujinti tyrimą. <...>

2. Paaikšėjus naujiems faktams ar aplinkybėms, rodančioms, kad aplinkybė, kuria buvo grindžiamas sprendimas nutraukti bylą, išnyko, prokuroras panaikina nutarimą ir nurodo atnaujinti tyrimą“.

Trumpas faktinių aplinkybių ir pagrindinės bylos aprašymas

- 1 2014 m. vasario 12 d. vienos kooperatinės bendrovės visuotinis susirinkimas nusprendė atleisti kaltinamąją iš šios bendrovės vadovės pareigų. Šis sprendimas buvo apskųstas teismui ir panaikintas; kaltinamoji buvo grąžinta į darbą. Šioje byloje kaltinamajai atstovavo advokatas, kuriam ji įsipareigojo sumokėti 4 400 EUR „sėkmės mokestį“.
- 2 2015 m. balandžio 30 d. kaltinamoji pareikalavo šios sumos iš penkių šios bendrovės darbuotojų; mainais už tai ji susilaikė nuo sprendimų nutraukti jų darbo sutartis. Kadangi jos finansiniai reikalavimai nebuvo patenkinti, kaltinamoji priėmė ir pasirašė šiuos sprendimus. Dėl šios priežasties pirmiau minėti asmenys (toliau – skundo pateikėjai) pateikė du vienodo turinio skundus.
- 3 2015 m. birželio 8 d. kompetentingoms policijos įstaigoms užregistravus pirmąjį skundą, *Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt* (Prokuratūra prie Olto apygardos teismo) buvo iškelta pirmoji baudžiamoji byla. 2017 m. sausio 31 d. specialiu nutarimu buvo nuspręsta perduoti kaltinamajai iškeltą bylą, susijusią su pasyviosios korupcijos nusikalstama veika, nagrinėti *Tribunalul Olt* (Olto apygardos teismas) teisiama jame posėdyje. Šią bylą apeliacine tvarka nagrinėja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas (toliau – pasyviosios korupcijos byla).
- 4 Antrasis skundas 2015 m. birželio 26 d. buvo užregistruotas *Direcția Națională Anticorupție* (Nacionalinė kovos su korupcija valdyba). Atsižvelgdama į tai, kad

šiam skunde buvo nurodyti turto prievartavimo nusikaltimo požymiai, *Direcția Națională Anticorupție* perdavė kaltinamosios bylą nagrinėti *Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina* (Prokuratūra prie Slatinos pirmosios instancijos teismo, Rumunija), kuri turėjo jurisdikciją nagrinėti bylą ir iškėlė antrą baudžiamąją bylą (toliau – turto prievartavimo byla).

Turto prievartavimo byla

- 5 2016 m. kovo 14 d. už bylą atsakingas *Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina* prokuroras nurodė pradėti baudžiamąjį procesą *in rem* dėl turto prievartavimo. Kompetentingos policijos įstaigos pradėjo kaltinamosios ir skundo pateikėjų apklausą. Be to, tyrimo medžiagoje buvo pateikti dokumentai ir CD su 2015 m. balandžio 30 d. skundo pateikėjų atliktu garso įrašu.
- 6 Remdamosi šiais įrodymais, policijos įstaigos nusprendė, kad kaltinamoji nereikalavo iš skundo pateikėjų jokios pinigų sumos ir nesiekė gauti materialinės naudos nei sau, nei kitiems asmenims, nes 4 400 EUR suma turėjo būti perduota advokatui, su kuriuo atsakovė buvo sudariusi teisinės pagalbos sutartį, o ne naudojama jos pačios. Tada buvo parengtas prašymas nutraukti bylą. Remdamasis šiuo prašymu, 2016 m. rugsėjo 27 d. už bylą atsakingas prokuroras priėmė nutartį nutraukti bylą.
- 7 2016 m. spalio 21 d. *Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina* vyriausiasis prokuroras, peržiūrėdamas sprendimo nutraukti bylą teisėtumą ir pagrįstumą, panaikino 2016 m. rugsėjo 27 d. nutartį ir nurodė atnaujinti baudžiamosios bylos nagrinėjimą, visų pirma pažymėdamas, kad dėl tos pačios faktinės padėties *Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt* buvo nagrinėjama pasyviosios korupcijos byla, kurioje jau buvo padaryta pažanga. Iš tikrųjų, siekiant tinkamai vykdyti teisingumą, būtų reikėję atsisakyti jurisdikcijos nagrinėti turto prievartavimo bylą ir vietoj jos pasirinkti nagrinėti pasyviosios korupcijos bylą. Byla buvo perduota *Judecătoria Slatina* (Slatinos pirmosios instancijos teismas, Rumunija), kad jis patvirtintų baudžiamosios bylos atnaujinimą.
- 8 2016 m. lapkričio 21 d. šis teismas atmetė šį prašymą, nusprendęs, kad neįvykdytos teisinės baudžiamojo proceso atnaujinimo sąlygos. Iš tikrųjų aplinkybė, kad to paties asmens atžvilgiu atliekami tyrimai kitoje byloje, kurią nagrinėja kita teisminė institucija, ir kad minėtas tyrimas yra pažengęs į priekį, nėra pagrindas daryti teisinę išvadą, kad sprendimas nutraukti bylą turėtų būti panaikintas, nes, nagrinėjant nutartį nutraukti bylą, pagal įstatymą reikia patikrinti, ar nebeliko aplinkybės, kuria būtų grindžiamas sprendimas nutraukti bylą, ar išaiškėjo nauji faktai ar aplinkybės, kuriais nebebūtų galima pagrįsti sprendimo nutraukti bylą; nagrinėjamu atveju tai nebuvo nustatyta. Taigi 2016 m. rugsėjo 27 d. nutartis nutraukti bylą tapo galutinė.

Pasyviosios korupcijos byla

- 9 Pateikus 2015 m. birželio 8 d. skundą, *Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt* iškėlė baudžiamąją bylą kaltinamajai už tą pačią veiką, tačiau taikydamas kitą teisinę

kvalifikaciją, t. y. už pasyviają korupciją. 2017 m. sausio 31 d. specialia nutartimi byla perduota nagrinėti *Tribunalul Olt*; kaltinamoji teigė, kad šiame teisme iškelta pasyviosios korupcijos byla buvo neteisėta, nes tos pačios faktinės aplinkybės jau buvo tiriamos turto prievartavimo byloje ir joje jau buvo priimtas galutinis sprendimas nutraukti bylą. Šiomis aplinkybėmis kaltinamoji rėmėsi *ne bis in idem* principu.

- 10 *Tribunalul Olt* atmetė šią gynybos poziciją, motyvuodamas tuo, kad nebuvo įvykdytos šio principo taikymo sąlygos. *Tribunalul Olt* faktiškai nustatė, kad: a) atsižvelgiant į abiejų baudžiamųjų bylų iškėlimo datas, jo nagrinėta byla negalėjo būti laikoma nauja baudžiamąja byla dėl turto prievartavimo; b) byloje dėl turto prievartavimo atliktas tyrimas buvo užbaigtas sprendimu nutraukti bylą *in rem* tą dieną, kai pasyviosios korupcijos byloje jau buvo iškelta baudžiamoji byla kaltinamosios atžvilgiu ir jai buvo pradėtos taikyti asmeninės kardomosios priemonės; c) turto prievartavimo byloje nebuvo atliktas išsamus tyrimas, nes, pirma, nebuvo surinkta pakankamai įrodymų ir, antra, tyrimą šioje byloje atliko policijos pareigūnas, o baudžiamąjį tyrimą pasyviosios korupcijos byloje atliko bylą kuravęs prokuroras.
- 11 2018 m. lapkričio 19 d. *Tribunalul Olt* nuosprendžiu kaltinamoji, be kita ko, buvo nuteista 1 metų ir 4 mėnesių laisvės atėmimo bausme už pasyviosios korupcijos nusikaltimą. Kaltinamoji ir *Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt* pateikė apeliacinius skundus dėl šio sprendimo. 2020 m. spalio 20 d. sprendimu *Curtea de Apel Craiova* (Krajojvos apeliacinis teismas, Rumunija) patenkino kaltinamosios apeliacinį skundą, panaikino skundžiamą sprendimą ir nurodė nutraukti kaltinamajai iškeltą baudžiamąją bylą.
- 12 Šio sprendimo motyvuose apeliacinis teismas iš esmės konstatavo, kad skundų, kurie buvo pateikti abiejose bylose, turinys buvo vienodas ir kad nors jie buvo pateikti skirtingomis datomis, byla, kurioje buvo gauti pirmieji įrodymai, buvo nagrinėjama dėl turto prievartavimo nusikaltimo, kuris baigėsi sprendimu nutraukti bylą. Be to, abiejose bylose buvo surinkti tie patys įrodymai, t. y. skundo pateikėjų pareiškimai, kaltinamosios pareiškimas, garso įrašas ir įvairūs dokumentai. Priimant galutinį sprendimą turto prievartavimo byloje, ją kuruojantis prokuroras, o vėliau – ir teismas, peržiūrėdami *Parchetului de pe lângă Judecătoria Slatina* vyriausiojo prokuroro priimtą sprendimą dėl panaikinimo, vėliau išnagrinėjo ir kaltinamuosius aktus pasyviosios korupcijos byloje, nes sprendimo nutraukti bylą panaikinimo priežastis buvo būtent šios bylos egzistavimas.
- 13 Analizės pabaigoje apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad abiejose bylose buvo atliktas nuodugnus baudžiamasis tyrimas ir kad sprendimas nutraukti turto prievartavimo bylą turėtų būti laikomas galutiniu sprendimu, kaip tai suprantama pagal EŽTK protokolo Nr. 7 4 straipsnį, todėl nagrinėjamoje byloje turėtų būti taikomas *ne bis in idem* principas.

- 14 *Parchetul de pe lângă Curtea de Apel Craiova* (Prokuratūra prie Krajovos apeliacinio teismo, Rumunija) pateikė kasacinį skundą dėl šio sprendimo. 2021 m. rugsėjo 21 d. sprendimu *Înalta Curte de Casație și Justiție* (Aukštasis kasacinis ir teisingumo teismas, Rumunija; toliau – ÎCCJ) patenkino šį skundą, panaikino ginčijamą sprendimą ir grąžino bylą nagrinėti *Curtea de Apel Craiova*.
- 15 Šio sprendimo motyvuose ÎCCJ, remdamasis Teisingumo Teismo ir EŽTT jurisprudencija šiuo klausimu, iš esmės nurodė, kad nors *ne bis in idem* principas galėtų būti taikomas prokuroro priimtiems sprendimams, kuriais galutinai nutraukiamas baudžiamasis persekiojimas, arba sudarant susitarimą dėl kaltės pripažinimo, sąvoka „galutinis sprendimas“ taikoma ne visiems prokuroro priimtiems sprendimams nevykdyti baudžiamojo persekiojimo, nes daugeliu atvejų tokie sprendiniai nėra galutiniai ir gali būti nurodyta atnaujinti tyrimą.
- 16 Nagrinėdamas 2016 m. rugsėjo 27 d. nutartį nutraukti bylą pagal *ne bis in idem* principą, ÎCCJ nusprendė, kad ši nutartis nepriskiriama galutinių sprendimų kategorijai, nes joje nepateiktas joks bylos esmės vertinimas. Iš tikrųjų ši nutartis niekaip nemotyvuota prokuroro, nes jis tik nurodė nutraukti turto prievartavimo bylą.
- 17 Po ÎCCJ sprendimo byla buvo perduota prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui, kad šis iš naujo išnagrinėtų kaltinamosios NR ir *Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt* pateiktus apeliacinius skundus dėl 2018 m. lapkričio 19 d. *Tribunalul Olt* nuosprendžio. Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas nusprendė, kad būtina pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą.

Svarbiausi pagrindinės bylos šalių argumentai

- 18 Kaltinamoji teigia, kad pagal Baudžiamojo proceso kodekso 6 straipsnį, EŽTK protokolo Nr. 7 4 straipsnį ir Chartijos 50 straipsnį ji negali būti patraukta baudžiamajon atsakomybėn už pasyviosios korupcijos nusikaltimą, nes dėl tos pačios veikos buvo iškelta kita baudžiamoji byla dėl turto prievartavimo, kuri baigėsi sprendimu nutraukti bylą. *Parchetul de pe lângă Tribunalul Olt* mano, kad šiuo atveju nėra tenkinamos *ne bis in idem* principo taikymo sąlygos.

Prašymo priimti prejudicinį sprendimą motyvų santrauka

- 19 Prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas pažymi, kad kaltinamoji ta pačia veika kaltinama dviejose baudžiamosiose bylose; vienoje iš jų prokuroras priėmė nutartį nutraukti turto prievartavimo bylą, o kitą – pasyviosios korupcijos bylą – šiuo metu nagrinėja prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas.
- 20 Remdamasis Teisingumo Teismo jurisprudencija dėl *ne bis in idem* principo, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas konstatuoja, jog tam, kad prokuroro nutartis nutraukti bylą būtų laikoma galutiniu teismo sprendimu, kuriuo

būtų galima remtis pagal šį principą, turi būti tenkinamos šios sąlygos: a) turi būti atliktas nuodugnus faktinių aplinkybių tyrimas; b) sprendimas nutraukti bylą turi būti susijęs su kaltinimo baudžiamojoje byloje esme; c) turi būti įvykdytos *eadem personae* ir *idem factum* sąlygos; d) baudžiamoji byla turi būti galutinai nutraukta.

- 21 Remdamasis abiejų bylų analize, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad nagrinėjamu atveju visos šios sąlygos tenkinamos. Iš tikrųjų esminiai įrodymai, kuriuos sudaro skundo pateikėjų pareiškimai ir 2015 m. balandžio 30 d. garso įrašas, buvo įtraukti į abiejų bylų medžiagą. Taigi, nagrinėjant turto prievartavimo bylą buvo atliktas išsamus tyrimas, *Parchetul de pe lângă Judecătoria Slatina* surinko minėtus esminius įrodymus, į kuriuos, kaip matyti iš prašyme nutraukti bylą išdėstytų argumentų, kuriems prokuroras pritarė, buvo atsižvelgta priimant sprendimą nutraukti bylą.
- 22 Nesutikdamas su ÎCCJ vertinimais, kad prokuroras nemotyvavo 2016 m. rugsėjo 27 d. nutarties, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad pagal Baudžiamojo proceso kodekso 315 straipsnio 5 dalį faktinis ir teisinis motyvavimas yra privalomas tik tuo atveju, jei prokuroras neatsižvelgė į tyrimo institucijos prašyme išdėstytus argumentus arba jei byloje yra įtariamasis. Kadangi turto prievartavimo byloje baudžiamasis persekiojimas buvo pradėtas *in rem*, prokuroras galėjo sutikti su visais tyrimo institucijos argumentais, išdėstytais prašyme nutraukti bylą.
- 23 2016 m. rugsėjo 27 d. nutartyje buvo išnagrinėti įrodymai ir jų tinkamumas faktinių aplinkybių buvimui ir kaltinamosios kaltei įrodyti. Tais pačiais įrodymais vėliau buvo pagrįstas nurodymas perduoti kaltinamajai iškeltą pasyviosios korupcijos bylą nagrinėti teisiamajame posėdyje. Todėl prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas mano, kad nagrinėjamu atveju tenkinamos visos *ne bis in idem* principo taikymo sąlygos.
- 24 Tas pats teismas pabrėžia, kad, kadangi jis privalėjo vykdyti ÎCCJ sprendimą ir laikėsi kitokios nuomonės dėl minėto principo aiškinimo, jis mano esant reikalinga pateikti Teisingumo Teismui prejudicinį klausimą.
- 25 Sprendimas 2006/928 šioje byloje yra svarbus turint omenyje plačią to sprendimo priede nustatytų orientacinių tikslų taikymo sritį ir jų sisteminių poveikį teismų sistemos veiksmingumui. Sprendime 2006/928 ir Chartijoje nustatyta pareiga siekti įgyvendinti šiuos orientacinius kriterijus ir didesnis poreikis gerbti pagal Chartiją garantuojamas pagrindines teises, teisėtumą ir teisinę valstybę. Teisminės valdžios veiksmingumo skatinimo ir kovos su korupcija tikslai turi būti įgyvendinti funkcinėje sistemoje, kuri atitiktų teisinį kontekstą ir pagrindines suinteresuotųjų asmenų teises.
- 26 Teisinių santykių tikrumas, taigi ir *ne bis in idem* principas yra vienas iš teisinės valstybės ramsčių. Tai, kad tam pačiam asmeniui buvo iškeltos dvi baudžiamosios bylos dėl tos pačios veikos, kurioms dvi prokuratūros pritaikė skirtingą teisinį kvalifikavimą ir kurių viena baigėsi galutiniu sprendimu nutraukti bylą surinkus

esminius įrodymus, o kita – kaltinamojo akto perdavimu teismui, kaltinamoji atsidūrė teisinio netikrumo situacijoje, kurią sukūrė Rumunijos valstybė, pasitelkdama abiejuose tyrimuose dalyvavusias savo teismines institucijas.

- 27 Valstybė, kuri iškelia dvi bylas prieš savo pilietį dėl tų pačių faktinių aplinkybių, sukelia abejonių dėl pagarbos teisinės valstybės principui, dėl vertybių, kuriomis grindžiama Sąjunga, ir dėl orientacinių tikslų, kurių Rumunija turi siekti pagal Sprendimą 2006/928.

DARBINIS VERTINIMAS